

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Бевзюк Ангеліна Костянтинівна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ. 66

Піть Ігор Юрійович

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА СКОЄННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 68

Данілов Олександр Дмитрович

ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА АПАРАТУ СУДУ ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ. 72

Зільберт Валентина Сергіївна

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД
ТА АНТИКОРУПЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ 75

Костюк Михайло Анатолійович

ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ ТА ЗМІСТУ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ ЩОДО ВИКОНАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ. 77

Малюта Владислав Васильович

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ СФЕРИ ДІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ
ПРОЦЕДУРУ» ТА ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН» ПРИ РОЗГЛЯДІ
СКАРГ 80

Негара Олена Віталіївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ НАДАВАЧІВ ПУБЛІЧНИХ
ПОСЛУГ 82

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНА ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович

НАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ПРАВОВІ ВИКЛИКИ 86

Мельничук Ольга Степанівна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS EC 89

Кравченко Сергій Петрович

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ ПРАВА 93

Чувакова Ганна Михайлівна

АНОМАЛІЇ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 96

Рязанов Михайло Юрійович

НОРМАТИВНИЙ ФАКТ ЯК ФОРМА АКТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ. 98

Антошина Ірина Володимирівна

ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ ПРАВА У ЦИФРОВУ ЕРУ 102

Ковбасюк Степан Валерійович

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИТЕРІЇ ІЕРАРХІЗАЦІЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ. 105

Іванчук Віра Євстафіївна

ЗАВДАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВА. 107

Грунь Олександр В'ячеславович

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВПЛИВУ ІКТ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. 110

Лисак Станіслав-Юрій Юрійович

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ 113

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна

ВНЕСОК ОЛЕКСАНДРИ ЄФИМЕНКО У РОЗВИТОК ЖІНОЧОГО РУХУ НА ПОЧАТКУ
XX СТ. 116

3. Солодка О. Пріоритетні напрями забезпечення інформаційного суверенітету України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 85. Ч. 3. С. 134–138. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.3.20>

4. Rybchenko S., Kosytsia O., Pluhatar T., Chalhynskyi V., Medvid F. The impact of globalisation on constitutional processes in Ukraine: Social consequences of the adaptation of legislation of Ukraine to European standards. *Social & Legal Studios*. 2024. Vol. 7, № 3. P. 213–222. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals3.2024.213>

5. Dudchenko O. Yu. Rule of Law in the Context of Ukraine's European Integration: Challenges and Implementation in Criminal Justice. *Theory and Practice of Jurisprudence*. 2025. № 1(27). С. 133–144. DOI: <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2025.27.326911>

Ключові слова: національна держава, глобалізація, суверенітет, верховенство права, європейська інтеграція.

Key words: nation-state, globalization; sovereignty, rule of law, European integration.

Мельничук Ольга Степанівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальної теорії права та держави,
доктор юридичних наук, професор*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ДОКТРИН У КОНТЕКСТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ACQUIS ЄС

Процеси гармонізації правової системи України з *acquis communautaire* Європейського Союзу становлять не лише комплекс нормативних змін, але й глибоку трансформацію всієї правової реальності, включаючи правосвідомість, правову культуру та доктринальне осмислення права. У сучасних умовах європейської інтеграції Україна здійснює системну апроксимацію законодавства до права ЄС відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 2014 року, яка прямо передбачає обов'язок імплементації значної частини *acquis communautaire* у національну правову систему [1]. Водночас цей процес не обмежується формальним перенесенням норм, а супроводжується трансформацією правової системи. Європейська інтеграція зумовлює зміну парадигми праворозуміння від нормативно-формалістичної (позитивістської) до ціннісно-орієнтованої та інтерпретаційної.

Як підкреслюється у сучасній юридичній літературі: «Правова культура населення України трансформується під впливом сприйняття універсальних цінностей ЄС як ідейної основи європейської інтеграції. Євроінтеграційні процеси сприяють зростанню рівня обізнаності громадян щодо сутності базових правових принципів організації суспільного життя в європейських країнах. Водночас

вони впливають на зміну світоглядних орієнтирів молодого покоління, формуючи нову систему цінностей у процесі його правової соціалізації» [2, с. 90].

У цьому контексті гармонізація виступає як складний багаторівневий процес, що включає не лише імплементацію норм, але й інтеграцію принципів, підходів та правових ідей. *Acquis communautaire* охоплює не тільки вторинне законодавство ЄС, але й загальні принципи права, які мають фундаментальне значення для функціонування правової системи Європейського Союзу. Саме тому його імплементація в українське право неминуче веде за собою трансформацію правових доктрин як форм теоретичного осмислення права, що відображають глибинні зміни у правовому мисленні.

Однією з ключових трансформацій є зміна змісту доктрини верховенства права. Якщо у класичному розумінні вона асоціювалася переважно з формальним пріоритетом закону та обмеженням державної влади, то в умовах європейської інтеграції вона набуває матеріального змісту через включення таких принципів, як правова визначеність, заборона свавілля, пропорційність, захист легітимних очікувань тощо. У цьому сенсі верховенство права перетворюється на комплексну доктрину, що виступає критерієм оцінки законодавчих та адміністративних рішень.

Зокрема, українські учені дедалі частіше звертаються до обґрунтування та осягнення принципу пропорційності при оцінці обмежень прав людини, що прямо відображає вплив європейських стандартів. Наприклад, влучним прикладом видається аналіз принципу пропорційності щодо захисту прав та законних інтересів платників податків. Зазначається, що принцип пропорційності у сфері оподаткування проявляється через низку базових положень. Реалізація прав і свобод особи не повинна ставитися у залежність від факту сплати податків і зборів або їх розміру. Податкове навантаження має залишатися помірним, а самі податки не повинні створювати надмірного фінансового тиску на платника. Застосування цього принципу виступає важливим елементом забезпечення прав і свобод людини і громадянина, оскільки передбачає справедливий розподіл податкового тягаря. Такий розподіл має бути економічно обґрунтованим, відповідати фінансовим можливостям платника податків і не порушувати баланс між публічними інтересами держави та приватними інтересами особи [3, с. 269].

Трансформація доктрини прав людини також має системний характер. У праві ЄС вона ґрунтується на поєднанні норм установчих договорів, зокрема Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу, а також Хартії основних прав Європейського Союзу, яка після набуття чинності Лісабонським договором отримала обов'язкову юридичну силу [4]. У Хартії права людини структуровані не за класичними категоріями, а відповідно до базових цінностей: гідності, свободи, рівності, солідарності, що свідчить про новий аксіологічний підхід до їх розуміння. Це відображає загальну тенденцію переходу від формального закріплення прав до їх змістовного наповнення та активної інтерпретації.

Важливу роль у цьому процесі відіграє практика Європейського суду з прав людини, яка відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» сприяє формуванню нової моделі правозастосування, в якій судова практика набуває значення орієнтира для вирішення справ. В умовах гармонізації з *acquis communautaire* відбувається посилення значення судових рішень як джерела правових позицій та аргументації. Хоча формально Україна належить до континентальної правової сім'ї, вплив практики ЄСПЛ і Суду ЄС сприяє формуванню прецедентного мислення, що проявляється у системному врахуванні попередніх судових рішень. У наукових джерелах стверджується, що практика Європейського суду з прав людини «зумовлює значні зміни в законодавстві, пов'язані з імплементацією відповідних рішень у національний правопорядок; зокрема, зміни до Кодексу адміністративного судочинства у 2018 році були значною мірою спричинені впливом практики Європейського суду з прав людини» [5, с. 242].

Одночасно формується нова конфігурація правових доктрин, зумовлена імплементацією європейських стандартів. Так, доктрина гендерної рівності, яка в праві ЄС має системний характер і базується на численних директивах, поступово інтегрується у національне законодавство України. Це проявляється, зокрема, у прийнятті Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та імплементації відповідних положень *acquis* ЄС. Крім того, у сучасних дослідженнях обґрунтовується, що актуальним є впровадження у загальну теорію права і держави концепції сучасної правової доктрини, яка обґрунтовує існування доктрини гендерного права. Розвиток цієї сфери зумовлений формуванням нових наукових підходів і теоретичних ідей, які по-новому осмислюють феномен гендерної рівності в умовах сучасності [6, с. 3].

Іншим важливим напрямом є становлення доктрини належного врядування (Good governance), яка передбачає обов'язок держави діяти прозоро, послідовно та передбачувано. Ця доктрина відображена, зокрема, у статті 41 Хартії основних прав ЄС, що гарантує право на належне управління (right to good administration). В українському праві вона поступово набуває значення як стандарт діяльності публічної адміністрації, що змінює характер взаємодії між державою та особою.

Окремим, але концептуально важливим аспектом є формування лінгвістичної доктрини права. Багатомовність права ЄС зумовлює необхідність інтерпретації норм через порівняння різних мовних версій, що перетворює переклад на інструмент смислотворення. У цьому контексті мова права постає не як нейтральний носій норм, а як активний елемент правової реальності, що впливає на формування правового змісту. Для України це означає необхідність переосмислення ролі юридичної мови в умовах інтеграції у європейський правовий простір.

Таким чином, гармонізація правової системи України з *acquis communautaire* Європейського Союзу має комплексний характер і призводить до трансформації не лише законодавства, але й правових доктрин. Відбувається переосмислен-

ня базових принципів права, формування нових доктрин та зміна ролі судової практики. У результаті формується модель праворозуміння, що поєднує національні традиції з європейськими стандартами і відображає трансформаційний період, як для правової системи України, так і для її системи права.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27.06.2014 № 984_011 зі змінами від 14.10.2025 р. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text.
2. Петришин О. В., Кагановська Т. Є., Передерій О. С. Трансформація в Україні правової культури суспільства під впливом процесів європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2022. Т. 29. № 3. С. 89-107. DOI: 10.31359/1993-0909-2022-29-3-89.
3. Тоцький Б. А. Застосування складових принципу пропорційності щодо захисту прав та законних інтересів платників податків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 82. Ч. 2. С. 269-277.
4. Хартія основних прав Європейського Союзу: міжнародний документ від 07.12.2000. *Official Journal of the European Union*. 2012. С. 326. Р. 391-407.
5. Бондаренко А. В. Особливості застосування рішень ЄСПЛ в адміністративному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 242-245. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-7/55>.
6. Білоус О. А. Гендерне право: загальнотеоретичне та порівняльно-правове дослідження. : дис. ... доктора філос.; Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2026. 257 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32256>.

Ключові слова: право, методологія, правова система, *acquis communautaire*, правова доктрина, верховенство права, права людини, гендерна рівність, принцип пропорційності, належне врядування, судова практика.

Key words: law, methodology, legal system, *acquis communautaire*, legal doctrine, rule of law, human rights, gender equality, principle of proportionality, good governance, case law.